

Folklivsarkivet.

Luf. 84.

Lund

Danstet och Svensket.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 84.

1

På 1870 talet och senare: Det var dåliga arbetstider i Sverige och Skåningar - Blekingar och Smålandsbor, tog sig över till Danmark, på sommaren på häst och stord arbete, och orts arbetare här i göingebyggen hade arbete på Saltholmen. En höst arbetare kunde på 1880 talet på sen veckor förlämnas 200 kr det kunde de inte förlämnas hemma i göingebyggen. Många svenska sträddare reste till Höjpenhamn, och många stannade där, en del blevo gifta med danska flickor. Min mor reste ganska ung till Danmark till Höjpenhamn, hon blev gift med en svensk sträddare, han var från Blekinge. Dette Sven Svensd^{mt} tog sig namnet Lerberg efter sin far far, som varit "bälsman" och bosatt vid Bonneby Trakten, ^{senare} men svenskar är där i Danmark, en del kommit in på landet till gårdarna, blivit arbetare där, och gift sig med danska flickor, en del är småbrukare der och har det bra där, småbrukare sällsen gick förlorat tidigare i Danmark än i Sverige, jag har en släkting på Låland som har ett småbruk där och har det bra, där var mycket arbete i Höjpenhamn 1880 talet

Och i till första världskriget under den tiden grävdes de gamle fästningsvallarna ut, staden utvidgade sig, svenska murare fick lätt arbete i Danmark de varo sista arbetare, vid tegelbrukerna hade de sommararbete och en del års arbete, det var ackords arbete, och det var inte danskar så förtjusta på, de ville laga arbetet med "kamseende so" och ta en liten snappa o så får öl.

Men svenskar trevs bra med danskar de hade bättre mat-hållning än som svenskar hade haft hemma i den tiden.

Vår krogmakare i Ginge slagit igenom i Orskeds församling för det var där som denna näring gren började, och sedan i Glimåkra, och Loshults församling. Försättningen var god men Skånska landbyggen var snart överhörd, så vände försäljarna sig till Danmark. Men här blev göinge-krogarna mycket uppskattade och efterfrågade och det dröjde inte många år förrän nämnda land var lika genomkörsad som Skåne. En göinge gammal som varit i Danmark och sålt krogar, där sände göinge-krogarna då en mycket trolig efterfrågan. De besökte Seland Fyn Jylland. Överallt blev de väl mottagna. Aldrig behövde de ligga ute, som många gånger

på Skånska slätten, där man var obarmhärtigare än annorstädes
då det gällde husrum. Man missträdde folk mycket mer än som var
behövligt. Ty i regel voro köpmän och försäljare både hederliga och
ärliga människor, om än de voro fattiga. De danske bönderna däremot
hade både husrum och hjästerum, då man kom in i en stuga. Och så fylla
man sittigt med både bröd och sovet, men till sist blev även "danmark"
fullt av skånska krogar, så framdrog en gänggärna om sina
försäljningar av krogar i Skåne och Danmark.

Träexporten har varit och är fortfarande stor till Danmark, och
danske exportörer strickade transporterna via till transitländerna.
Många vagnslaster till varustransporter gick till Islands "byggge",
vid frihamnen. På 1880 talet var stora kam arbeten i Höpenskamm
och då levererade Sverige mycket svart granitsten till Danmark.

För några år tillbaka hade Sverige en livlig export av slaktbaster
till Danmark, och danska kreaturs uppköpare på kreatursmarknader
köpte vagnslaster, som sändes till Danmark. En episod från tiden
när stora kreaturs ^{baster} var i svang. Ett helt järnvägs-lag var fullständigt
med nötbaster. En danska uppköpare hade anmält till personalen

att vagnarna skulle gå ^{med} första befodrade tåg, men personalen påstod att de skulle vänta, och ågå med ett annat senare tåg, men dansken blev "elad och lägar", kom ned till jernbanegården, och in på expeditionen till Stinsons och undrade på om inte hans inlastade djur fick gå med första tåg? Men Stinson sade nej de fick vänta till ett annat tåg! Då sade dansken: "Va är ni för sorts tjänsteman på denne station?" Då svarade Stinson: "Jag är stationsinspektör på platsen!" Då är ni "fjänar". Men ja är min egen trär! "O djuren ska må!" Och de lastade djuren fick gå med det tåg dansken begärde! På den tiden var halva marken på platsen full ^{av} nötkreatur, nu är det ursälsligt kökreatur, en ko synas som är kommen in i landströmmen, och hon kommer i bil, och får sesa samma väg hem i sitt land igen!

Danskan exporterade ägg och smör, men på senare tid ^{har} danskan exporterat sina naturprodukter till England.

4 Svenskar ifrån trakten kring Malmö reste över sundet till Köpenhamn med naturprodukter som de försålde till kunder, och så gjorde de uppköp i affärerna som de kunde komma över billigare där, och så smugglade de över några små flaskor brännvin, som var billigt där

En potte brännvin kostade för några år sedan 51 öre 17 öre pelen och två och tre flaskor kunde smuggla över, och kassilekar kunde man köpa för 50 öre stoken. Och många Skåningar spelade på danska klasslotteriet, och förtog till Tyskarna ~~över~~^{ökyrades} Danmark, då blev slut med spelet på Svensk sida. Det var en stor affär för Danmark på Svensk sida, dansarna drog många pengar ^{från} Svenskarna, men inte för detta jag spelade också på danska lotteriet vi var två i bolog hade en fjärde dels lott, emn tre på följande år på fjärdedelen 1.500 danska kronor, till och med när Danmark blev ökyrads fick vårt nummer vinst på lotten 1000 kr men det dröjde flera månader innan vi fick pengarna.

Jag hade min mor i Köpenhamn så varje år jag hade permission från järnvägen, reste jag dit och var där en vecka, och jag reste till som oftast dit, man hade ju under tjänsten två fribiljetter i månaden.

Jag trevs bra med dansarna de var "massamma", och ej sämra att förstå, jag cyklade ut på landet, en tur den fina "Lange väg" Köpenhamn - Roskilde, småbönder ute på landet talade så mycket om göingar som hade gått där och sålt stöckekorvar, de hade så goda mor om göingar, de hade satt en stämpel i deras historia.

En del gänningar av dem som var stenarbetare reste över till Bornholm på stenarbete, de arbetade i stenbrott med stenuktagning till bearbetning stenen sändes till Danmark som byggnadssten, men gänngarna var säsong arbetare började på våren till bost med jul de reste hem till jul med en sparpennning, och stannade hemma över jul och till fram på vårsidan året därpå då de reste dit igen.

En arbetsförtjänst på hösten i Danmark på sex veckor och förtjänade 200 kr det var så mycket som en fullgod dräng hade ett helt år på 1880 talet här i Sverige. Och vid den tiden och senare reste många svenska flickor och främlingar, det var i slutet av April eller i början av Maj månad, till att komma fram till de stora herrgårdarna på Seland, och öarna Fyn och Langeland, de skulle till betrukning, och sommarens arbete, sedan kom de hem i November, jag minns jag var i Köpenhamn 1889 på vårsidan då var där hela flockar med svenska flickor som stod på gatan utmed "Städje kontor" tjänstelysa, danskarne sade det är svenska piar som skall till förpacktase på Seland, och fyn de väckte uppseende de var klädda i bomullsbläckringas av strökande färger, och schalet på huvudet, men när de reste hem var de klädda i hatt men danskarne sade då ^{är} många

rene pios. Men efter sekelskiftet ~~frögade~~ började smiasmigan och
gångar stanna på skånska stätten över sommaren, vid betäckning
och gallring och på höstarebetet på sommaren, och betäckning på hösten,
men en del reste över sundet till gamla arbetsplatser de haest förut, och en
del flickor, kom från Danmark med en liten arvinge, och då var danskarne
tvungna att stricka hem! Och det var i flästa fall i den tiden de fick
komma hem till sina föräldrar med gåvopaketet! Och var en gångse ord-stör
när en ung flicka var på den vägen, och när hon fått barnet - att hon gjort en
"Danmarks resa". Gamla setelas Dahls hade varit på bevakning i
Danmark vid det Danske - Tyske kriget, och de flickorna var jän
förfästa i de svenske militärerna, och svenska staten fick betala barn upp-
uppfostningsbidrag, till Danmark.

En del unga flickor och pojkar som varit i Danmark en sommar
och kom hem på hösten, voro så danska i tal så den första veckan voro de
ej gode att förstå. Som flicka i Rönninge varit i Danmark i två
månader o kan icke förstå ett svenskt ord!

Och en svenskt dräng som varit i Danmark i flera år och tjänat på
gårdar, kom hem och stannade i hem orten, han hette Sven, och det blev

Danska Gæmnen til døddagar:

En svenske som flera år vistat i på Jylland och arbetat på gårdar och reste hem åtskilliga gånger han hade varit där ett halvt år när han kom hem frågade han sig vägen till sitt hem så folk han träffade, och på danska som ej folket förstod, så var där en spjuvaktig göingagubbe, som sade till honom, gick till du blev sullen så tröttnar du också på Mobergs, - "Mobergs trette kans far." Men denne göingen blev gift med flicka på Jylland och småbrukare där! En göingeflicka reste till Köpenhamn fick plats på ^{en} sommarrestaurang, och skrev hem till sina syskon om de vilke skröka en omulidlike-tions tabell, för om hon kunde förkovsa sig i räkning så var hon lovad en passörsk plats!

När småbrukare ^(sörelsen) började i Sverige tog de mönster från Danmark och Prössa bläste vidare liv i rörelsen.

Danskarne i Köpenhamn, omtalade att svenskarne som kom till Köpenhamn, de gick in på en bevestning och såg sig fulla, och en del som inte vara till det stadiet, så skulle de hälsa på i "Holmestegaden," en välbekant gata innan prostitutionen upphävdes, när de varit på dessa två platser så hade varit i Köpenhamn och mosat sig!

Sådan reste de nöjda och belåtna hem till sitt land igen.

Vår svenskarne varit i Köpenhamn så försåg de sig med några flaskor "ackavit", en kasslök, och den danske "störå"-tuggtobak.

I Skåne är kvarlevor efter danske benämning på olika förhållanden. Såsom ords kultur och bygget, såsom i Båtingströ är en ^{del} mindre berg, - men benämnes "bjär", "älva bjär", Flåsa bjär, Branta bjär, Flåsbjör, Björbjär, Ballabjör, Prästbjär, Fåstbjär, Himmelbjär, Fula bjär, Bömmbjär, och Älle bjär, det är en kvarleva från den danska tiden, och i min barndom var det de äldre benämnde träket, - "Hyphened" och fönster "vindu" m. m. Så de gamle uppe i stogsbyggnaderna hade mycket av danska benämningar som de vidhöll.

Svenskarna som kom till Danmark satte sig snart in i danska förhållandena, och språket är ju inte så svårt att läsa.

Men kom de i ordlyte så sprasades ej på ordhugg, och där som armorstäder var ju alltid någon som blev "drift teukw".

Och då kunde det bli fula benämningar på svenskarne, såsom: Du "svenske Laban" och du "Svenske radd".

9) Du Svenske sultne radd.

Men svenskarne: hade sina historier om danskarne.

En danske omtalade att han och sju andra danske män de pistat,
en svenske, som gick på to bröcker och ett fräben, och hade han
inte tövt som han gjorde så hade han fått en sadans massa
pist:

En svenske sett på en förlustekapels och spelade på ett dragspel
och sjöng: Du danske man, du rosenlund: Du svenske
man, du klumpenlund: Men så kom där en klumpenlund:
O späd i en rosenlund: Då fick svensken springa.

I Landskrona var för några år tillbaka en förbrödringsfest
med danske samling: Där hörs många vackra tal på båda
sidorna och många skålar togs ^{vid} förbrödringen, när hemresans
tid kom att danskarne skulle resa hem till sitt land igen.

10 Och danskarne hade gått på båten då hörs tal, och för
ett återseende: Och när båten gled ut ^{låg} vinkades farväl. Ett stycke
som båten var kommen: Stog en halvrisig harnsjaare fram, och lyfte på
sin hatt, och sade: Följe med er i förbannade danske sävar

Där blev så tyst på avgångsplatsen såväl som på båten,
sedan brast folket på stranden såväl som på båten i ett
strallande skratt. Men samhällsfridsrörelsen med grannlänarna
är till förmån för båda parterna, Danmark var för några tiotal
år till borta en hjälpekälla för Sverige då var det mycket dåliga tider
för arbetarklassen i Sverige. Och vid arbetskonflikterna var det sorgligt.
var det en del svenska arbetare som lockades av värvar från Danmark
till arbetskonflikter, de kom mest från Småland, och även yngre
uppträdde, men många bejdades när de kom till Malmö, och sedan
de kom till Danmark, många var ju okunniga om hur förhållandena
såg till